

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор комунального
вищого навчального закладу

«Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

О. Л. Позднякова

«*25*» *січня* 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПІН12 «Логопедія»

Галузь знань	0101	Педагогічна освіта
Напрямок підготовки	6.010105	«Корекційна освіта (за нозологіями)»
Освітньо-кваліфікаційний рівень		«бакалавр»

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопедія» для студентів другого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)».

РОЗРОБНИК:

Лопатинська Н. А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти, в. о. декана факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи

Розглянуто на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від «01» вересня 2016 року № 01

В.о. завідувача кафедри
спеціальної освіти _____

А. В. Турубарова

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна
Кількість кредитів – 13	Галузь знань 01 Освіта (шифр і назва)	Нормативна	
	6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)»	Семестр	V-VI-й
Модулів – 6	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Аудиторні години: 255 год	
Змістових модулів – 4		Лекції: 82 год.	Практичні, семінарські: 136 год.
Загальна кількість годин – 468			Індивідуальні: 37 год
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7 самостійної роботи студента – 6		Самостійна робота 213 год.	
		ІНДЗ: 37 год	
	Вид контролю: екзамен		

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Робоча навчальна програма з дисципліни «Логопедія» є нормативним документом Хортицької національної академії, який розроблено кафедрою спеціальної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.010105 – «Корекційна освіта (за нозологіями)» для денної форми навчання. В основі робочої навчальної програми «Логопедія» є типова навчальна програма з дисципліни: «Логопедія», укладачі – доктор педагогічних наук, професор М.К. Шеремет, кандидат педагогічних наук, доцент Конопляста С. Ю., ст. викладач Заплатна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент Чередніченко Н.В. – К., 2008.

Курс «Логопедія» має чітку професійну спрямованість під час підготовки майбутніх спеціалістів, які орієнтовані на роботу із дошкільниками та учнями, які мають відхилення психофізичного розвитку.

Дисципліна «Логопедія» спрямована на підготовку студентів до виконання основних видів професійної діяльності: корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької, культурно-просвітницької; вирішення типових професійних завдань у загальноосвітніх і спеціальних (корекційних) освітніх шкільних, дошкільних та медичних установах, центрах реабілітації та корекції, психолого-медико-педагогічних комісіях.

Мета курсу: формування уявлень студентів про структуру дефекту при порушеннях звуковимови та механізми різних форм мовленнєвих порушень, обумовлених органічними порушеннями моторних структур центральної нервової системи, системні порушення мовлення органічного генезу при алалії та афазії, внаслідок уражень кори лівої півкулі головного мозку, механізми функціональних та органічних розладів мовленнєвої діяльності при заїканні; оволодіння студентами теоретичними та практичними основами корекційно-логопедичної роботи з подолання порушень звуковимови у дітей, а також їх профілактики; знайомство з основними видами діяльності логопеда, (діагностична, спрямована на визначення наявних порушень звуковимови і кваліфікацію виявлених порушень звуковимови; корекційно-розвиваюча, що включає складання плану корекції порушень звуковимови, відбір необхідного змісту і засобів для проведення корекційно-логопедичної роботи; консультативна, що передбачає надання допомоги, пов'язану з вирішенням питань корекції та профілактики порушень звуковимови, батькам, педагогам.

Завдання курсу:

– пізнавальні:

– сформувані у студентів теоретичні знання про закономірності розвитку мовлення та особливості мовленнєвого онтогенезу дітей із порушенням мовлення; про причини, механізми, структури і симптоматику мовленнєвих порушень; про класифікації мовленнєвих порушень, принципи, методи і засоби логопедичної діагностики та корекції;

– дати уявлення про причини, механізми, структури і симптоматику порушень звуковимови; характеристики основних форм ринолалії, дизартрії, дисфонії, афонії та загального недорозвинення мовлення за провідними класифікаціями;

– познайомити студентів з принципами, методами, прийомами, засобами і змістом логопедичного обстеження осіб з порушеннями звуковимови;

– забезпечити засвоєння студентами теоретично і методично значущих питань, що визначають організацію і проведення основних етапів корекційно-логопедичної роботи з подолання порушень звуковимови;

– **методичні:** підготувати студентів з теоретичних питань етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих порушень, критеріїв педагогічного, психологічного, лінгвістичного і клінічного характеру при визначенні порушень мовлення у дітей різного віку. Аналізувати методичні та практичні рекомендації щодо корекції звуковимови у дітей дошкільного віку.

– **практичні:** студенти повинні оволодіти прийомами логопедичної діагностики мовленнєвих порушень, корекції та попередження у дітей різних нозологічних груп виявлення

недоліків звуковимови у дітей. Підготовка до практичної діяльності забезпечується як змістом лекції, так і системою практичних занять.

– **виховні:**

- розвивати у студентів творчий підхід до педагогічного процесу;
- формувати комунікативну компетентність і особистісні якості, необхідних для професійної діяльності логопеда;
- розвивати гуманістичні ціннісні орієнтації в ході реалізації професійної діяльності;
- формувати прагнення щодо вдосконалення професійної компетентності в процесі роботи з науковою і практичною літературою, інтернет-ресурсами;

Вивчення цього предмета сприяє розширенню професійного світогляду майбутніх корекційних педагогів, поглибленню загального рівня знань про людину, а також механізми її нервово-психічної та мовленнєвої діяльності.

Аудиторні практичні заняття відіграють провідну роль у формуванні навичок та застосуванні набутих знань. Вивчення курсу ґрунтується на засадах особистісно-орієнтованого навчання, побудові суб'єкт-суб'єктних стосунків із студентами. Використовуються: традиційна та активна лекція, пояснення, бесіда, дискусії, моделювання, ділові ігри, розв'язання педагогічних ситуацій, програмовані та практичні завдання, проведення занять у спеціальних закладах, перегляд відеозаписів.

Змістовний компонент аудиторних занять включає:

- аналіз мовленнєвої патології та специфіку дизонтогенезу мовленнєвої діяльності з точки зору медичних, педагогічних і психологічних наук;
- розгляд сучасного стану та перспектив розвитку логопедичної служби в цілому та її структурних підрозділів: превентивної, дошкільної, шкільної логопедії;
- аналіз теоретичної та методичної забезпеченості існуючих технологій логопедичного впливу при усуненні різних видів мовленнєвих порушень і розладів комунікативної діяльності;
- розгляд ефективності інноваційних технологій.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетенцій:

- здатності до раціонального вибору та реалізації корекційно-освітніх програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуально- диференційованого підходів до осіб з мовленнєвими порушеннями;
- готовність до організації корекційно-розвивального середовища, її методичного забезпечення та проведення корекційно-компенсаторної роботи у сферах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту з метою успішної соціалізації осіб з мовленнєвими вадами;
- здатності до здійснення корекційно-педагогічної діяльності в умовах як спеціальних (корекційних), так і загальноосвітніх установ з метою реалізації інтегративних та інклюзивних моделей освіти;
- готовність до взаємодії з громадськими організаціями, сім'ями осіб з вадами мовлення до здійснення психолого-педагогічного супроводу процесів соціалізації і професійного самовизначення осіб з розладами мовлення;
- здатності здійснювати динамічне спостереження за ходом корекційно-розвивального впливу з метою оцінки його ефективності;
- готовність до надання консультативної допомоги логопатам, їх родичам і педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого і професійного самовизначення;
- готовність до збору, аналізу та систематизації інформації у сфері професійної діяльності;
- здатності до планування, організації та вдосконалення власної корекційно-педагогічної діяльності;
- здатності використовувати дані медичної документації в процес організації та здійснення корекційно-педагогічної роботи з особами з розладами мовлення;
- готовність до формування загальної культури осіб з мовленнєвими порушеннями і до взаємодії з установами освіти, охорони здоров'я з реалізації просвітницької роботи з особами та їх родинами;
- здатності здійснювати роботу з популяризації дефектологічних знань серед населення.

Підвищенню ефективності практичних занять сприятиме передбачене програмою виконання індивідуального навчально-дослідницького завдання та завдань для самостійної роботи, зокрема реферативних досліджень з актуальних проблем становлення і розвитку педагогічних систем навчання і виховання дітей шкільного віку з мовленнєвими відхиленнями в розвитку в контексті інтеграції у європейський освітній простір; логопедії як науки, розроблення моделі комплексної системи корекційно-реабілітаційної допомоги дітям з порушеннями розвитку; презентація методик діагностики і корекції мовленнєвого розвитку дітей шкільного віку, підготовка творчого проекту.

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів, методів стимулювання і мотивації їх навчання сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-логопеда.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод тощо).

Значна увага під час вивчення курсу приділяється словесним (пояснення, роз'яснення, тощо), наочним (використання мультимедійних презентацій; муляжів; схем, таблиць тощо) та практичним методам (проведення вправ, ігор, занять).

Самостійна робота студентів передбачає самостійну підготовку до аудиторних занять і модульного контролю. Тематика індивідуальних завдань дозволяє студентам самостійно планувати терміни та обсяги змісту самостійної навчальної діяльності, прогнозувати її результативність. У процесі засвоєння знань з дисципліни студент повинен уміти готувати реферати, презентації і виконувати контрольні роботи. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у студента первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферати, презентації виконуються з метою закріплення, поглиблення та узагальнення знань, виявлення умінь їх застосовувати. Перевірка та рецензування контрольних робіт і рефератів є одною з основних форм контролю самостійної роботи студента протягом семестру.

Поряд з аудиторними заняттями планується виконання індивідуальної аудиторної роботи.

Форми контролю – поточний, проміжний, модульний, підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю з дисципліни є залік та іспит.

В результаті вивчення дисципліни студент **повинен:**

знати: онтогенез мовленнєвого розвитку, анатомо-фізіологічні механізми мовлення та закономірності його формування; принципи аналізу мовленнєвих порушень; етіологію порушень мовлення; класифікацію вад мовлення; методологічні засади організації та проведення логопедичного обстеження, методи та прийоми логопедичного втручання, основні етапи і зміст логопедичної роботи;

уміти: проводити діагностичне обстеження дітей від раннього до молодшого шкільного віку з метою виявлення недоліків мовлення; теоретично обґрунтовувати і здійснювати оптимальні шляхи логопедичного впливу в кожному випадку; створювати оптимальні умови для розвитку і реалізації потреб дітей із вадами мовлення та їхньої соціальної інтеграції; складати конспекти індивідуальних і підгрупових занять враховуючи принципи корекційної роботи, етап логопедичного впливу і форму організації, правильно відбирати лінгвістичний, дидактичний матеріал для проведення корекції порушень звуковимови; здійснювати постановку і закріплення звуків мовлення, корекцію просодичної сторони мовлення тощо.

Міжпредметні зв'язки – курс спирається на основні знання курсу: „Анатомія, фізіологія та патологія дітей”, «Українська мова», «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія», «Невропатологія», «Неврологічні основи логопедії».

За навчальним планом спеціальності 6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)» вивчення курсу передбачено у III, IV, V, VI, VII, VIII семестрах. Робоча програма передбачена на V, VI семестри. Програма розділена на 4 модулі. В тематичному плані представлено розділ кожного модуля за видами навчальних занять та самостійної роботи студентів. Загальний обсяг

дисципліни складає 13 залікових кредити (468 годин), що об'єднує всі види навчальної діяльності студента: аудиторні заняття, самостійну роботу (в т.ч. підготовку до підсумкового контролю), контрольні заходи (модульний контроль).

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) індивідуальні заняття, г) самостійна робота студентів (СРС).

3.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Ринопалія

Тема 1. Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринопалії

Визначення, причини і механізм порушення. Форми ринопалії: відкрита, закрита, змішана. Будова і функції піднебіння в нормі та при уроджених розщелинах: особливості будови, функція дихання, функція м'якого піднебіння при фонації. Порушення механізму піднебінно-глоткового змикання. Характеристика механізму піднебінно-глоткового змикання при уроджених розщелинах. Терміни хірургічного лікування. Причини порушення звуковимови: порушення артикуляційної моторики; патологічна поза язика; порушення мовленнєвого дихання; деформації зубощелепної системи. Акустико-артикуляційні особливості фонем: голосні фонем, губні приголосні фонем, язичні приголосні фонем. Причини порушення тембру голосу: гіперназальність (визначення, характеристика); характеристика голосу в доопераційний і післяопераційний періоди. Зниження фізичного слуху: особливості слухової функції при розщелині. Астенічний синдром: причини і характеристика.

Вторинні порушення: характеристика вторинних порушень фонематичного слуху і фонематичного сприйняття; затримка мовленнєвого розвитку; зниження рівня пізнавальної діяльності; затримка психічного розвитку; особливості особистості; порушення комунікації; дисграфія і дислексія: особливості читання і письма у дітей з ринопалією; причини дисграфічних помилок; заміни і змішання букв на письмі, обумовлені фонематичним недорозвиненням; пропуски і додавання зайвих букв.

Тема 2. Відкрита ринопалія

Відкрита форма ринопалії. Причини та види уроджених розщелин губи, твердого і м'якого піднебіння. Оперативне втручання при уроджених розщелинах. Вплив розщелин на загальний та мовленнєвий розвиток дітей. Особливості розвитку дітей з розщелинами: фізичний розвиток; соматичний стан; сенсомоторний розвиток. Розвиток мовлення: терміни появи й особливості розвитку гуління, белькоту; формування номінативної функції мовлення; формування комунікативної функції мовлення. Розвиток предметно-ігрової діяльності: мотив; емоційне спілкування з дорослими; розвиток предметної діяльності; початкові етапи розвитку ігрової діяльності. Симптокомплекс відкритої ринопалії.

Тема 3. Комплексне дослідження осіб з ринопалією

Принципи, методи та система обстеження осіб з розщелинами. Принцип комплексності, багатоплановості, направленості, індивідуального підходу, дозування навантаження, наочності та емоційності при обстеженні. Збір анамнестичних даних: пренатальний, натальний, постнатальний періоди. Роль біофакторів: тип і вид розщелини; терміни оперативного втручання; піднебінно-глоткове змикання; аномалії в будові і порушення функції органів артикуляції; голосова і дихальна функції; загальний соматичний стан. Стан моторної функції: загальна моторика, дрібна моторика пальців рук, артикуляційна моторика. Стан тонального слуху й інтелекту. Роль соціальних факторів: мікросоціальне оточення; тривалість перебування в стаціонарі; дефекти виховання.

Тема 4. Логопедичне обстеження осіб з ринопалією

Логопедичне обстеження: психологічна база мовлення; обстеження звуковимови; стан фонематичного слуху; звуко-складовий і звуко-буквенний аналіз; обстеження лексико-граматичного ладу; складова структура слова; словотвір; монологічне мовлення. Обстеження провідної діяльності віку: особливості ігрової діяльності дітей. Вивчення медичної і психолого-педагогічної документації.

Тема 5. Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння

Завдання та зміст логопедичної роботи в доопераційний період: підготовчий та основний періоди доопераційного логопедичного впливу (за А. Г. Іпполітовою). Завдання підготовчого етапу доопераційної логопедичної роботи – формування правильного мовленнєвого дихання, диференціація ротового та носового видиху; розвиток орального праксису: формування подовженого ротового видиху при відтворенні артикулем голосних та приголосних звуків. Завдання основного етапу доопераційної логопедичної роботи – включення логосу при подовженому ротовому видиху; формування короткого видиху при вимові губних приголосних; формування ротового видиху при опрацюванні вимови груп сонорних звуків та африкат; формування м'яких приголосних.

Тема 6. Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння

Виправлення мовлення у дітей та підлітків з уродженими розщелинами піднебіння за методикою І. І. Єрмакової: створення бази для розвитку мовлення (підготовка піднебінної завіси до зімкнення; попередження дистрофії м'язів глотки, створення передумов для правильної звуковимови; розвиток правильного дихання; постановка голосних звуків; розвиток фонематичного слуху; виправлення вад звуковимови); розвиток рухливості піднебінної завіси (співи, ковтання, масаж, жувальна гімнастика, вимова голосних звуків); введення нових звуків у мовлення; автоматизація утворених навичок.

Змістовий модуль 2. Дизартрія

Тема 7. Поняття про дизартрії. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії.

Короткі історичні відомості з проблем дизартрій. Аналіз сучасних теорій про це мовленнєве порушення. Статистичні відомості про поширеність дизартричних порушень. Зв'язок дизартрії з органічною поразкою моторних структур центральної нервової системи. Основні причини органічної поразки моторних структур мозку, наслідком чого є дизартрія. Патогенез та клініко-фізіологічні аспекти дизартрії. Поняття про структуру мовленнєвого дефекту при дизартрії. Клінічні симптоми дизартрії.

Тема 8. Анатомо-фізіологічні механізми усного мовлення в нормі

Організація центральної регуляції рухів. Характеристика довільних і мимовільних рухів. Поняття про тонус м'язів. Формування рухової стереотипії. Будова периферійного мовленнєвого апарату. Роль м'язової системи в роботі органів периферійного мовленнєвого апарату. Мовленнєва артикуляція як зразок вищого рівня розвитку довільних рухів. Формування мовленнєворухової стереотипії. Мовленнєве дихання як енергетична основа усного мовлення. Формування в онтогенезі артикуляторно-дихальної координації в процесі усного мовлення.

Тема 9. Неврологічні основи дизартрії

Нейрофізіологічні механізми іннервації. Специфічна неврологічна симптоматика при дизартричних розладах, поняття про немовленнєву симптоматику.

Тема 10. Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження)

Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). Псевдобульбарна дизартрія: спастичний параліч як основний патогенетичний механізм дизартрії; рівень органічної поразки мозку; клінічні ознаки спастичного паралічу, вибірковість поразки довільних рухів; структура мовленнєвого дефекту при псевдобульбарній дизартрії; особливості порушення вимовного і інтонаційного рівнів мовлення, голосу і мовленнєвого дихання; збереженість внутрішнього мовлення, лексико-граматичного рівня мовлення, письма і читання.

Бульбарна дизартрія: м'який параліч як основний патогенетичний механізм бульбарної дизартрії; рівень органічної поразки мозку; клінічні ознаки м'якого паралічу; тотальна поразка рухів (довільних і мимовільних); характеристика порушень вимовного і інтонаційного рівнів мовлення в залежності від рівня поразки м'язів периферичного мовленнєвого апарату.

Екстрапірамідна (підкоркова) дизартрія: функції базальних ядер в організації рухів; особливості вимовного рівня мовлення, їхній зв'язок з дистонією м'язів мовленнєвого апарату; значення тонічних спазмів і гіперкінезів у механізмі артикуляторних, голосових і дихальних порушень; механізми порушення плавності мовлення при підкорковій дизартрії; зв'язок мовленнєвих порушень при цій формі дизартрії з емоційним станом. Коркова дизартрія: дискусійні питання виділення її ознак; характер порушення усного мовлення при еферентній та аферентній формі коркової дизартрії.

Мозочкова дизартрія: функції мозочка в регуляції м'язового тону та рівноваги; зв'язок мозочка з іншими структурами мозку; особливості порушення м'язового тону, рухових рефлексів; характер порушень вимовного рівня мовлення.

Тема 11. Дизартричні розлади мовлення при патології опорно-рухового апарату

Внутрішні і зовнішні взаємозв'язки мовлення і моторної сфери при дизартричних розладах. Дизартрія при ДЦП. Форми ДЦП. Структура дефекту і класифікація дизартрії при ДЦП. Специфіка логопедичної роботи з корекції дизартрії при ДЦП. Мінімальні дизартричні розлади.

Особливості логопедичного обстеження при МДР. Специфіка логопедичної роботи при МДР. Технології корекції просодії при МДР.

Тема 12. Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень

Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень: спастико-паретична; спастико-ригідна; гіперкінетична; атактична; спастико-атактична; спастико-гіперкінетична; спастико-атактико-гіперкінетична; атактико-гіперкінетична.

Тема 13. Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартрією. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і анартрією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів. Попередження виникнення дизартрій, профілактика рецидивів.

Тема 14. Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією

Схема і методика збору анамнезу. Аналіз даних медичного висновку про неврологічний статус дитини. Характеристика структурно-змістовних моделей обстеження мовлення і немовленнєвих процесів у дітей з дизартрією. Аналіз схем і методик обстеження: кінестетичного і кінетичного праксису; загальної моторики, дрібної моторики рук, мімічної моторики, будови і рухів артикуляційного апарату; вимовного рівня мовлення (звуковимови, голосоутворювальної і дихальної функцій як бази для реалізації інтонаційних компонентів і утворення звуків у мовленнєвому акті, ритмо-інтонаційної сфери, звукоскладового структурування слів); фонематичного слуху; навичок фонемного аналізу і синтезу слів; лексико-семантичної і граматичної сторін мовлення; зв'язного (усного і писемного) мовлення: навичок письма і читання; оптико-просторової орієнтації; сприйняття, уваги, пам'яті, розумово-логічних процесів; емоційно-вольової сфери.

Тема 15. Аналіз та інтерпретація матеріалів обстеження

Аналіз і інтерпретація матеріалів обстеження з залученням даних нейрофізіології, нейропсихології, психології, лінгвістики, психолінгвістики. Орієнтація обстеження на з'ясування

механізмів порушення мовлення, диференціальну діагностику, формулювання висновків корекційно-методичного характеру.

Тема 16. Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи

Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи. Організація і зміст роботи, що забезпечує умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромо-і фітотерапія). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи.

Тема 17. Система корекційної педагогічної роботи при дизартрії

Подолання порушень мовленнєвого і моторного розвитку у дітей з дизартрією. Розвиток рухової сфери (загальної, дрібної, мимічної, артикуляційної моторики). Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворювальної і артикуляційної функцій: розвиток загального і мовленнєвого дихання; подолання порушень голосоутворення; формування ритмо-інтонаційного і звуковимовного рівнів мовлення. Система логопедичної роботи з виховання фонематичних процесів. Формування просодичної сторони мовлення, в залежності від віку дитини. Корекція звуковимови при дизартрії з використанням постановочних зондів. Методика логопедичної роботи при дизартрії (за О. В. Правдіною).

Тема 18. Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії

Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії: логопедична робота при бульбарній дизартрії; мовленнєва терапія при псевдобульбарній формі дизартрії; особливості корекції при екстрапірамідній формі дизартрії; становлення мовлення при мозочковій дизартрії; логопедичні заходи при коркових дизартріях: при кінестетичній постцентральної корковій дизартрії; при кінетичній премоторній корковій дизартрії. Попередження і подолання труднощів формування навичок письма у дітей з дизартрією.

Тема 19. Корекція псевдобульбарної дизартрії

Подолання порушень мовленнєвого і моторного розвитку у дітей з дизартрією. Розвиток рухової сфери (загальної, дрібної, мимічної, артикуляційна моторики). Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворювальної і артикуляційної функцій: розвиток загального і мовленнєвого дихання; подолання порушень голосоутворення; формування ритмо-інтонаційного і звуковимовного рівнів мовлення. Система логопедичної роботи з виховання фонематичних процесів. Формування просодичної сторони мовлення, в залежності від віку дитини. Корекція звуковимови при дизартрії з використанням постановочних зондів. Методика логопедичної роботи при дизартрії (за О. В. Правдіною).

Тема 20. Основні прояви стертої дизартрії

Характеристика дефекту при стертій дизартрії. Особливості фонетико-фонематичних порушень у дошкільників із стертою дизартрією. Особливості лексико-граматичного рівня мовлення у дошкільників із стертою дизартрією. Диференційна діагностика стертої дизартрії.

Тема 21. Особливості діагностики стертої дизартрії

Особливості фонетико-фонематичних порушень у дошкільників із стертою дизартрією. Особливості лексико-граматичного рівня мовлення у дошкільників зі стертою дизартрією. Диференційна діагностика стертої дизартрії.

Тема 22. Корекція стертої дизартрії

Особливості логопедичної роботи при стертій дизартрії. Методика подолання фонетичних порушень при стертій дизартрії. Методика подолання фонематичних порушень при стертій

дизартрії. Методика розвитку лексико-граматичного рівня мовлення у дошкільників зі стертою дизартрією.

Змістовий модуль 3. Вади голосу

Тема 23. Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми

Поняття про висоту, силу, тембр – об'єктивні характеристики голосу. Розвиток голосу у дітей. Значення дихання в голосоутворенні: типи фізіологічного дихання – грудний, черевний, змішаний. Відмінність фонаційного дихання в кількості дихальних рухів у хвилину, тривалості видиху і самого способу дихання. Розвиток і становлення голосу. Формування голосу в залежності від будівлі тіла, ендокринної і психічної сфери. Період мутації голосу у дітей – початкова, пікова і кінцева стадії. Зміни голосу в піковій стадії мутації. Ознаки тривалої і патологічної мутації – зміни висоти, падіння сили і порушення тембру голосу. Профілактична і корекційна робота логопеда в цей період. Значення праць вітчизняних і закордонних учених (О.М. Малютіна, І.І. Левідова, Ф. Ф. Заседателева, Л. Д. Работнова, М. Ф. Фомічева, В. Г. Єрмолаєва, М. Гутцман, І. С. Максимова, К. Вільсон) для розвитку фоніатрії і вивчення фізіології голосу. Визначення фонопедії як фізіологічного методу, що дає стійкий і позитивний результат. Сучасний стан проблеми.

Тема 24. Класифікація порушень голосу та дослідження голосового апарата і голосової функції

Виділення в основі класифікації етіології і патогенезу. Поділ патології голосу на центральну і периферійну, кожна з яких може бути органічною і функціональною. Визначення переважного порушення нервово-м'язового апарату гортані – гіпотонусного і гіпертонусного. Органічні порушення голосу. Периферійні парези і паралічі гортані, їхні причини, клінічна картина і характеристика голосової патології. Залежність змін голосу і функції дихання від положення паралізованої половини гортані. Методика логопедичної роботи. Етапи корекційних заходів: активізація рухової функції гортані (виявлення компенсаторних можливостей організму), нормалізація функції дихання, голосові вправи, функціональні тренування, спрямовані на координацію дихання і фонації. Порушення голосу при хронічних ларингітах. Компенсована, субкомпенсована і декомпенсована форми хронічних ларингітів. Залежність голосової патології від форми захворювання. Значення логопедичного впливу в комплексі заходів щодо відновлення голосу.

Методи дослідження – клінічні, інструментальні, педагогічні спостереження. Ларингоскопічне дослідження гортані, визначення тону голосових складок, рухливості гортані, тривалості фонації. Глоттографія – аналіз якості змикання голосових складок за електричним сигналом. Значення педагогічного спостереження для діагностики голосових порушень. Аудитивна оцінка основних характеристик голосу в ході дослідження. Добір мовленнєвого матеріалу для обстеження голосової функції.

Тема 25. Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології

Прийоми корекції дихання, оволодіння оптимальними умовами голосоподачі. Організація логопедичної допомоги дітям і дорослим, що страждають на різні патології голосу.

Змістовий модуль 4. Загальне недорозвинення мовлення (далі – ЗНМ)

Тема 26. Загальне недорозвинення мовлення як мовленнєве порушення. Причини виникнення ЗНМ

Загальне недорозвинення мовлення як мовленнєве порушення. Медичний, психологічний, психолінгвістичний аспекти проблеми ЗНМ. Недорозвинення мовлення як порушення оволодіння системою мови. Патогенетичні і психолого-педагогічні критерії аналізу мовленнєвого розвитку.

Лінгвістичні критерії складання рівневої характеристики недорозвинення мовлення. Стан фонетичних і фонематичних операцій. Лексико-семантичні уявлення. Словотворчі уміння. Морфолого-синтаксична характеристика мовлення. Стан зв'язного мовлення.

Тема 27. Клінічні види ЗНМ

Причини виникнення загального недорозвинення мовлення: перинатальна енцефалопатія (гіпоксична, травматична, білірубінова); резидуально-органічне ураження мозку. Клінічні види загального недорозвинення мовлення (за О.М. Мастюковою).

Тема 28. Перший та другий рівні недорозвинення мовлення

Перший рівень недорозвинення мовлення. Стан імпресивного і експресивного мовлення. Характеристика вимови дітей з першим рівнем недорозвинення мовлення. Стан семантичних представлень. Полісемантика. Передумови виникнення однослівного речення. Другий рівень недорозвинення мовлення. Кількісні і якісні зміни в системі семантичних уявлень. Специфіка становлення фразового мовлення. Розвиток значення слова. Особливості граматичного оформлення мовленнєвого висловлення. Стан фонематичних представлень і розвиток вимови.

Тема 29. Третій рівень ЗНМ

Третій рівень ЗНМ. Стан фонематичних операцій, фонетичні, фонетико-фонематичні порушення, недостатність семантичних уявлень. Стан операцій граматичного оформлення мовленнєвого висловлювання. Закономірності функціонування морфологічної системи мови у мовленнєвій діяльності. Характеристика зв'язного мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників з ЗНМ

Тема 30. Характеристика фонетико-фонематичної сторони мовлення у дошкільників із ЗНМ

Становлення функції мовлення в онтогенезі. Розвиток фонетико-фонематичної сторони мовлення в онтогенезі. Характеристика фонетико-фонематичної сторони мовлення в дошкільників із ЗНМ. Розвиток лексики в онтогенезі. Порушення лексики в дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Особливості антонімії й синонімії в дошкільників із ЗНМ. Розвиток граматичного ладу мовлення в онтогенезі.

Тема 31. Особливості лексико-граматичного рівня мовлення дошкільників із ЗНМ.

Порушення формування граматичного ладу мовлення в дітей із ЗНМ. Порушення морфологічної системи мови при ЗНМ. Порушення синтаксичної структури речення в дітей з ЗНМ. Розвиток зв'язного мовлення в дітей в онтогенезі. Характеристика зв'язного мовлення в дітей з ЗНМ.

Тема 32. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення

Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвиненням мовлення. Завдання, напрями, принципи, методи, організація психолого-педагогічного обстеження дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Етапи логопедичного обстеження дитини. Психолінгвістична і психологічна диференціація дітей із ЗНМ. Обстеження лексико-граматичного рівня мовлення, зв'язного мовлення, звуковимови та фонематичних процесів, вивчення медичної документації.

Тема 33. Основні принципи та напрями корекційної роботи при ЗНМ.

Основні принципи корекційної роботи при ЗНМ (за С.М. Шаховською). Основні напрями корекційної роботи при ЗНМ (за Т. Б. Філічевою, Г. В. Чірконою). Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку: розвиток розуміння мовлення; розвиток фонематичного слуху; однослівні речення; формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення... Організація логопедичних занять. Логопедична робота з дітьми

третього рівня мовленнєвого розвитку: формування звукового рівня мовлення, формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення, формування зв'язного мовлення. Організація логопедичних занять. Логопедична робота з дітьми четвертого рівня мовленнєвого розвитку: формування фонетичного рівня мовлення; уточнення та розширення словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення, навчання зв'язного мовлення. Організація логопедичних занять.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Ринопалія						
1. Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринопалії	10	2	2	-	2	4
2. Відкрита ринопалія	8	2	4	-	-	2
3. Комплексне дослідження осіб з ринопалією	10	2	4	-	-	4
4. Логопедичне обстеження осіб з ринопалією	12	2	2	-	-	8
5. Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння	20	4	6	-	-	10
6. Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння	26	4	6	-	4	12
Контроль знань модулю № 1	2	-	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	88	16	26	-	6	40
Змістовий модуль 2. Дизартрія						
7. Поняття про дизартрії. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії.	11	1	2	-	4	4
8. Анатомо-фізіологічні механізми усного мовлення в нормі	13	1	4	-	4	4
9. Неврологічні основи дизартрії	14	2	4	-	-	8
10. Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження)	12	2	4	-	-	6
11. Дизартричні розлади мовлення при патології опорно-рухового апарату	11	1	2	-	4	4
12. Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень	7	1	2	-	-	4
13. Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією	8	2	2	-	-	4
14. Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією	11	1	2	-	4	4
15. Аналіз та інтерпретація матеріалів обстеження	7	1	2	-	-	4
16. Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи	7	1	2	-	-	4
17. Система корекційної педагогічної роботи при дизартрії	16	2	6	-	-	8
18. Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії	16	2	6	-	-	8
19. Корекція псевдобульбарної дизартрії	13	1	6	-	-	6
20. Основні прояви стертої дизартрії	9	1	4	-	-	4
21. Особливості діагностики стертої дизартрії	7	1	2	-	-	4
22. Корекція стертої дизартрії	12	2	4	-	-	6
Контроль знань модулю № 2	2	-	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	176	22	56	-	16	82
Змістовий модуль 3. Вади голосу						
23. Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми	15	4	4	-	1	6
24. Класифікація порушень голосу та дослідження	23	10	4	-	1	8

голосового апарата і голосової функції						
25. Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології	28	4	10	-	2	12
Контроль знань модулю № 3	2	-	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 3	68	18	20	-	4	26
Змістовий модуль 4. Загальне недорозвинення мовлення						
26. Загальне недорозвинення мовлення як мовленнєве порушення. Причини виникнення ЗНМ	14	2	4	-	-	8
27. Клінічні види ЗНМ	23	4	6	-	4	9
28. Перший та другий рівні недорозвинення мовлення	18	4	4	-	4	6
29. Третій і четвертий рівні ЗНМ	17	4	4	-	3	6
30. Характеристика фонетико-фонематичної сторони мовлення в дошкільників із ЗНМ	14	2	4	-	-	8
31. Особливості лексико-граматичного рівня мовлення дошкільників із ЗНМ.	18	4	4	-	-	10
32. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення	14	2	2	-	-	10
33. Основні принципи та напрямки корекційної роботи при ЗНМ	16	4	4	-	-	8
Контроль знань модулю № 4	2	-	2	-	-	-
Разом за змістовим модулем 4	136	26	34	-	11	65
ВСЬОГО ГОДИН:	468	82	136	-	37	213

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	1	Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринолалії. Завдання: заповнити таблицю «Структура дефекту».	2
2	2	Відкрита ринолалія. Завдання: підготувати інформацію «Клінічна картина при ущелинах піднебіння».	4
3	3	Комплексне дослідження осіб з ринолалією. Завдання: здійснити комплексне обстеження дитини з ринолалією.	4
4	4	Логопедичне обстеження осіб з ринолалією. Завдання. 1. Здійснити аналіз мовленнєвих карт. 2. Скласти перспективний план роботи (на рік) на дитину в доопераційний період.	2
5	5	Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння. Завдання. 1. Дібрати вправи для формування мовленнєвого дихання, артикуляції праксису. 2. Скласти конспект заняття з викликання будь-якого звуку (за вибором); дібрати необхідні вправи, дидактичний матеріал.	6
6	6	Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння. Завдання. 1. Дібрати вправи для розвитку рухливості м'якого піднебіння, голосової функції, міогімнастики та масажу.	6

		2. Скласти конспект заняття з дитиною в післяопераційний період.	
7	7	Поняття про дизартрії. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії. Завдання: скласти таблицю «Історія формування вчення про дизартрії».	2
8	8	Анатомо-фізіологічні механізми усного мовлення в нормі. Завдання: 1. Заповнити таблиці «Фази мовленнєвиробництва», «Будова мовленнєвого апарату». 2. Підписати органи мовленнєвого апарату. 3. Заповнити схему «Форми прояву порушення звуковимови».	4
9	9	Неврологічні основи дизартрії. Завдання: 1. Здійснити аналіз навчального матеріалу з використанням діагностичного алгоритму. 2. Здійснити порівняльний аналіз симптоматики центрального та периферійного паралічів.	4
10	10	Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). Завдання: 1. Заповнити таблицю «Ступені тяжкості дизартрії». 2. Скласти таблицю класифікації дизартрії.	4
11	11	Дизартричні розлади мовлення при патології опорно-рухового апарату. Завдання: 1. Проаналізувати протоколи обстеження дітей з різними рівнями домовленнєвого розвитку. 2. Реферування науково-педагогічної літератури: Архипова Є.Ф. Корекційна робота з дітьми з церебральним паралічем: домовленнєвий період.	2
12	12	Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень. Завдання: 1. Законспектувати статтю Р. І. Мартинової «Сравнительная характеристика детей, страдающих легкими формами дизартрии и функциональной дислалией». 2. Скласти таблицю диференціальних ознак різних форм дизартрії.	2
13	13	Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією. Завдання: заповнити таблицю «Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією»	2
14	14	Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією. Завдання: 1. Аналізувати мовленнєві картки. 2. Скласти перспективний план роботи.	2
15	15	Аналіз та інтерпретація матеріалів обстеження. Завдання: дібрати комплекс артикуляційних вправ для обстеження стану артикуляційної моторики.	2
16	16	Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи. Завдання: 1. Обговорити перспективні плани роботи (на рік). 2. Скласти конспект заняття.	2

		3. Виконати програмові завдання з теми «Дизартрія та її корекція».	
17	17	Система корекційної педагогічної роботи при дизартрії. Завдання: 1. Підготувати матеріал з корекції звуковимови у дитини з дизартрією. 2. Підготувати ігри з розвитку артикуляційної моторики у дітей з дизартрією. 3. Підготувати систему завдань на розвиток фізіологічного та мовленнєвого дихання у хворого з дизартрією. 4. Розробити методичні рекомендації для дитини з дизартрією до виконання вправ з розвитку артикуляційного праксису. 5. Розробити систему завдань з подолання диспросодичних порушень.	6
18	18	Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії. Завдання: 1. Скласти конспект заняття з постановки свистячих, шиплячих звуків (звук за вибором) у дитини з псевдобульбарною дизартрією. 2. Скласти перспективний план роботи з дитиною 6 років, що страждає мозочковою формою дизартрії.	6
19	19	Корекція псевдобульбарної дизартрії. Завдання: проаналізувати історії хвороби дітей з псевдобульбарною дизартрією.	6
20	20	Основні прояви стертої дизартрії. Завдання: підготувати реферат «Сучасні уявлення про легкого ступеня дизартрії».	4
21	21	Особливості діагностики стертої дизартрії. Завдання: 1. Провести проби діагностики стертої форми дизартрії. 2. Законспектувати диференційні ознаки стертої форми дизартрії та дислалії.	2
22	22	Корекція стертої дизартрії. Завдання: 1. Скласти індивідуальний корекційний маршрут дитини з дизартрією. 2. Підготувати дидактичний матеріал з корекції звуку (за вибором) у дитини зі стертою формою дизартрії. 3. Розробити систему лінгвістичного матеріалу для автоматизації звуку «з». 4. Підготувати лінгвістичний матеріал з формування різних типів інтонаційних конструкцій у дітей.	4
23	23	Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми. Завдання: підготувати мікроповідомлення «Етапи розвитку дитячого голосу», «Історія розвитку фоніатрії та фонопедії», «Міоеластична і нейрохронаксічна теорії голосоутворення».	4
24	24	Класифікація порушень голосу та дослідження голосового апарата і голосової функції. Завдання: 1. Заповнити таблицю за зразком. 2. Підібрати комплекс артикуляційної гімнастики, використовуваної при більшості голосової патології. 3. Дібрати вправи для постановки діафрагмального дихання. Розкрити специфіку роботи над дихальною функцією при ринофонії. 4. Підібрати вправи для роботи над тембром голосу (патологія – вузлик голосових складок).	4

		5. Скласти конспект заняття з розвитку сили, висоти голосу та інтонації.	
25	25	Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології. Завдання: скласти конспект психотерапевтичної бесіди з дитиною та її батьками (передбачувана патологія – вузлики голосових складок).	10
26	26	Загальне недорозвинення мовлення як мовленнєве порушення. Причини виникнення ЗНМ. Завдання: скласти схему «Структура дефекту у дітей з ЗНМ».	4
27	27	Клінічні види ЗНМ. Завдання: скласти таблицю «Подібні та відмінні ознаки ЗНМ і східних станів».	6
28	28	Перший та другий рівні недорозвинення мовлення. Завдання: скласти перспективне планування на I період першого року навчання (другого року навчання) дітей з ЗНМ.	4
29	29	Третій рівень ЗНМ. Завдання: скласти індивідуальні плани роботи з дошкільнятами з ЗНМ.	4
30	30	Характеристика фонетико-фонематичної сторони мовлення в дошкільників із ЗНМ. Завдання: скласти таблицю «Особливості логопедичної роботи при I, II, III і IV рівні ЗНМ».	4
31	31	Особливості лексико-граматичного рівня мовлення дошкільників із ЗНМ. Завдання: скласти конспект логопедичного заняття з формування лексико-граматичних засобів мовлення.	4
32	32	Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення. Завдання: скласти конспект логопедичного заняття з розвитку зв'язного мовлення. Скласти конспект логопедичного заняття з формування вимови.	2
33	33	Основні принципи та напрямки корекційної роботи при ЗНМ. Завдання: 1. Скласти таблицю «Порівняння програм навчання і виховання дітей з ЗНМ». 2. Проаналізувати конспекти логопедичних занять, визначивши період навчання, комплексність поставлених завдань. 3. Скласти конспекти з навчання грамоті (II, III період навчання) для дошкільнят з ЗНМ. 4. Скласти перспективний план логопедичної роботи з навчання грамоті дошкільників з ЗНМ на підготовчому етапі. 5. Конспектування літератури.	4
		УСЬОГО	136

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	1	Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринолалії <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з відкритою механічною ринолалією.	4
2	2	Відкрита ринолалія <i>Завдання:</i> скласти схему обстеження дитини з уродженою ущелиною губи і піднебіння.	2
3	3	Комплексне дослідження осіб з ринолалією. <i>Завдання:</i> підготувати наочний матеріал і посібники для обстеження дитини.	4
4	4	Логопедичне обстеження осіб з ринолалією. <i>Завдання:</i> заповнити мовленнєву карту на дитину з відкритою механічною ринолалією.	8
5	5	Доопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння. <i>Завдання:</i> дібрати вправи для формування мовленнєвого дихання, артикуляції праксису. Підібрати вправи для розвитку рухливості м'якого піднебіння, голосової функції, по міогімнастику та масажу.	10
6	6	Післяопераційна робота при уроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння. <i>Завдання:</i> скласти конспект заняття з викликанню-якого звуку (за вибором); підібрати необхідні вправи, дидактичний матеріал. Скласти конспект заняття з дитиною в післяопераційний період.	12
7	7	Поняття про дизартрії. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії. <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з дизартрією.	4
8	8	Анатомо-фізіологічні механізми усного мовлення в нормі. <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з дизартрією.	4
9	9	Неврологічні основи дизартрії. <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з дизартрією	8
10	10	Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з дизартрією	6
11	11	Дизартричні розлади мовлення при патології опорно-рухового апарату. <i>Завдання:</i> підготувати конспект з докладним переліком питань для збору анамнезу дитини з дизартрією	4
12	12	Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень. <i>Завдання:</i> скласти таблицю «Історія формування вчення про дизартрію».	4
13	13	Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією. <i>Завдання:</i> заповнити таблицю основних ознак бульбарної, підкоркової, мозочкової дизартрії.	4

14	14	Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією. <i>Завдання:</i> скласти схему обстеження дитини з дизартрією. Підготувати наочний матеріал і посібники для обстеження дитини. Підготувати мовленнєву карту для обстеження дитини з дизартрією..	4
15	15	Аналіз та інтерпретація матеріалів обстеження. <i>Завдання:</i> заповнити мовленнєву карту на дитину з дизартрією (форма дизартрії за вибором).	4
16	16	Принципи корекційно-педагогічного впливу. Система корекційної логопедичної роботи. <i>Завдання:</i> вивчити етапи формування основних рухів у дітей і скласти хронологічну таблицю за такою схемою.	4
17	17	Система корекційної педагогічної роботи при дизартрії. <i>Завдання:</i> підготувати матеріал для обстеження моторики рук.	8
18	18	Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії. <i>Завдання:</i> проаналізувати історії хвороби пацієнтів з постцентральною і премоторною корковою апраксічною дизартрією. Заповнити таблицю «Диференційна характеристика клінічних форм дизартрії» по проявах апраксічних варіантів коркової дизартрії.	8
19	19	Корекція псевдобульбарної дизартрії. <i>Завдання:</i> проаналізувати історії хвороби пацієнтів зі стертою формою дизартрії. Заповнити таблицю «Диференційна характеристика стертої форми дизартрії».	6
20	20	Основні прояви стертої дизартрії. <i>Завдання:</i> заповнити таблицю «Немовленнєві та мовленнєві ознаки стертої форми дизартрії».	4
21	21	Особливості діагностики стертої дизартрії. <i>Завдання:</i> підготувати матеріал для обстеження мовлення дітей зі стертою формою дизартрії.	4
22	22	Корекція стертої дизартрії. <i>Завдання:</i> скласти конспект логопедичного заняття (етап корекції – на вибір»	6
23	23	Історичний аспект проблеми патології голосу і способів його виправлення. Сучасний стан проблеми. <i>Завдання:</i> встановити залежність між положенням м'якого піднебіння і якістю голосу. Встановити залежність між силою видиху і якістю голосу.	6
24	24	Класифікація порушень голосу та дослідження голосового апарата і голосової функції. <i>Завдання:</i> скласти конспект заняття з розвитку сили, висоти голосу і інтонації. Підібрати вправи для роботи над тембром голосу (припускаємо патологія – вузлики голосових складок).	8
25	25	Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології. <i>Завдання:</i> скласти тексти профілактичної психотерапевтичної бесіди з дитиною і дорослим з голосовою патологією.	12
26	26	Загальне недорозвинення мовлення як мовленнєве порушення. Причини виникнення ЗНМ. <i>Завдання:</i> підготувати реферат «Історія появи терміну ЗНМ».	8
27	27	Клінічні види ЗНМ <i>Завдання:</i> скласти схему «Структура дефекту у дітей із ЗНМ».	9

28	28	Перший та другий рівні недорозвинення мовлення. <i>Завдання:</i> скласти перспективний план роботи логопеда, вихователя і музичного працівника, що відображає взаємозв'язок у роботі фахівців.	6
29	29	Третій і четвертий рівні ЗНМ. <i>Завдання:</i> скласти перспективний план роботи логопеда, вихователя і музичного працівника, що відображає взаємозв'язок у роботі фахівців.	6
30	30	Характеристика фонетико-фонематичної сторони мовлення в дошкільників із ЗНМ. <i>Завдання:</i> підготувати діагностичний і наочний матеріал для обстеження різних сторін мовлення дошкільників із ЗНМ.	8
31	31	Особливості лексико-граматичного рівня мовлення дошкільників із ЗНМ. <i>Завдання:</i> підготувати діагностичний і наочний матеріал для обстеження різних сторін мовлення дошкільників із ЗНМ.	10
32	32	Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення. <i>Завдання:</i> скласти таблицю «Подібні та відмінні ознаки ЗНМ і східних станів».	10
33	33	Основні принципи та напрямки корекційної роботи при ЗНМ. <i>Завдання:</i> розробити методичні рекомендації для проведення фронтальних занять з формування лексико-граматичних засобів мови, з розвитку зв'язного мовлення, з формування звуковимови, з навчання грамоті.	8
		ВСЬОГО ГОДИН	213

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Логопедія» – це вид науково-практичної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з логопедії та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента-бакалавра. З даної дисципліни студент виконує два індивідуально-дослідних завдання (творчі проекти) за результатами вивчення змістових модулів: II, IV.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена робота у межах навчальної програми курсу «Логопедія», яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Види ІНДЗ.

– творчий проект на тему «Використання методу проектів у корекційно-логопедичній роботі з розвитку дієслівної лексики у дошкільнят з ЗНМ».

Презентація проекту готується з використанням інтерактивної дошки.

– творчий проект на тему «Стимуляція психомовленнєвого розвитку у дітей із ДЦП».

Презентація проекту готується з використанням інтерактивної дошки.

Набрана кількість балів додається до загальної кількості балів.

Критерії оцінювання ІНДЗ (творчого проекту)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань творчого проекту. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	2
2.	Критичний аналіз суті та змісту проблеми дослідження. Виклад фактів, ідей, результатів творчого пошуку в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій і перспектив подальшого розвитку даного питання.	2
3.	Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив розвитку досліджуваної проблеми.	2
4.	Оригінальність представлених матеріалів.	2
5.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	2
Разом		10

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Використання методу проектів у корекційно-логопедичній роботі з розвитку дієслівної лексики у дошкільнят з ЗНМ.

2. Застосування сучасних технологій в корекційно-логопедичній роботі з дітьми із ЗНМ.

3. Використання наочних методів у процесі формування словотворчих моделей у дошкільників із ЗНМ.

4. Стимуляція мовленнєвого спілкування у дітей з першим рівнем мовленнєвого розвитку.

5. Формування прийменниково-відмінкових конструкцій у дітей з ЗНМ.

6. Корекційно-логопедична робота з розвитку дієслівної лексики у дошкільнят з ЗНМ.
7. Формування навичок утворення та використання якісних прикметників у дітей з ЗНМ
8. Формування навичок утворення та використання відносних прикметників у дітей з ЗНМ
9. Формування навичок утворення та використання префіксальних дієслів у дітей з ЗНМ
10. Формування навичок переказу у дітей з ЗНМ
11. Корекційно-логопедична робота щодо складання описових розповідей у дошкільників з ЗНМ.
12. Дизартрія. Визначення. Етіологія. Класифікація. Клініко- психологічна характеристика дітей з дизартрією.
13. Підкіркова дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви.
14. Коркова дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви. Варіанти коркової дизартрії.
15. Премоторна апраксічна дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви.
16. Постцентральна апраксічна дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту.
17. Бульбарна дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви.
18. Спастична форма псевдобульбарної дизартрії. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви.
19. Паретична форма псевдобульбарної дизартрії. Локалізація вогнища ураження, структура дефекту. Диференційна діагностика бульбарної та псевдобульбарної дизартрії.
20. Мозочкова дизартрія. Локалізація вогнища ураження, структура мовленнєвого дефекту, вторинні прояви.
21. Легкий ступінь дизартрії. Етіологія. Структура дефекту.
22. Особливості фонетико-фонематичних порушень у дітей із легким ступенем дизартрії.
23. Диференційна діагностика дітей із легкими ступенями дизартрії та функціональної дислалії.
24. Обстеження дітей із легким ступенем дизартрії.
25. Основні напрями, завдання і принципи корекційно-педагогічної роботи при дизартрії.
26. Етапи логопедичної роботи з корекції дизартрії.
27. Система роботи з формування фонетичної сторони мовлення у дітей із дизартрією.
28. Нормалізація м'язового тону і мовленнєвої моторики у дітей із дизартрією.
29. Корекція фізіологічного та фонаційного дихання та голосу при дизартрії .
30. Нормалізація просодичної сторони мовлення. Формування артикуляційного праксису у дітей з дизартрією.
31. Корекційно-педагогічна робота з дошкільнятами з ДЦП.
32. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи в домовленнєвому періоді.
33. Особливості логопедичної роботи при бульбарній, псевдобульбарній і мозочковій формах дизартрії.
34. Особливості корекційно-логопедичної роботи при екстрапірамідній і корковій дизартрії.
35. Прийоми використання рефлексзаборонених позицій.
36. Прийоми розслаблення м'язів шиї.
37. Корекційно-логопедична робота при дитячій псевдобульбарній дизартрії.
38. Особливості корекційно-логопедичного впливу при дитячій псевдобульбарній дизартрії (II - III період).
39. Прийоми виконання пасивної артикуляційної гімнастики.
40. Прийоми проведення активної артикуляційної гімнастики.
41. Прийоми виконання тонізуючого масажу при спастичному напруженні м'язів.
42. Прийоми проведення тонізуючого масажу при зниженні м'язового тону.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, бліц-опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді.
- **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат, конспекти статей; практичні заняття; бліц-контроль, експрес-контроль.
- **комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.
- **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Кількість балів	III семестр																			
	ЗМ 1						ЗМ 2													
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20
Практичні заняття (45 б)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	4	3
Самостійна робота (21 б)	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Контроль знань	7						7													
Поточний модульний контроль (80 б)	26						54													
Модульна контрольна робота (20 б)	20																			
Кількість балів	IV семестр																			
	ЗМ 2		ЗМ 3			ЗМ 4														
	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29	T30	T31	T32	T33							
Практичні заняття (45 б)	3	3	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2	2							
Самостійна робота (21 б)	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1							
Контроль знань	7					7														
Поточний модульний контроль (80 б)	30					30														
ІНДЗ (бонусна)	10																			
Модульна контрольна робота	10																			
Підсумковий контроль (екзамен)	30																			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою академії	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Модульні контрольні роботи проводяться у формі виконання письмових завдань. Перелік питань, що охоплюють зміст програми дисципліни, критерії оцінювання залікових завдань, доводяться до студентів на початку семестру.

Перелік питань до екзамену

1. Розкрити причини і механізм мовленнєвого порушення – ринолалії, форми ринолалії: відкриту, закриту, змішану.
2. Описати немовленнєву симптоматику ринолалії.
3. Розкрити класифікацію ринолалії.
4. Розкрити зміст логопедичного обстеження дітей із ринолалією.
5. Розкрити психологічні механізми розвитку мовлення.
6. Розкрити механізми дефектної артикуляції при відкритій формі ринолалії.
7. Розкрити особливості фонематичного слуху у дітей із відкритою формою ринолалії.
8. Розкрити особливості мовленнєвого дихання дітей з відкритою формою ринолалії.
9. Розкрити особливості голосу дітей із відкритою формою ринолалії.
10. Розкрити особливості звуковимови дітей із відкритою формою ринолалії.
11. Описати заходи запобігання порушень мовлення при вроджених дефектах піднебіння.
12. Розкрити зміст логопедичної роботи, спрямованої на активізацію м'язів піднебіння та глотки.

13. Розкрити зміст корекційної роботи над звуковимовою при відкритій формі ринолалії.
14. Дати характеристику мовленнєвого розвитку осіб із вродженими дефектами піднебіння.
15. Розкрити причини порушень піднебінного-глоткового зімкнення при закритій формі ринолалії.
16. Описати причини порушень унормованого функціонування піднебінно-глоткового зімкнення при відкритій формі ринолалії.
17. Дати визначення термінам «ринолалія», «ринофонія».
18. Розкрити особливості логопедичної роботи з подолання ринофонії.
19. Розкрити класифікацію незрошень губи та піднебіння.
20. Дати визначення поняттю «назалізація». Розкрити фактори, які впливають на ступінь назалізації.
21. Розкрити комплексний підхід у корекційній роботі з подолання ринолалії.
22. Розкрити причини органічної поразки моторних структур мозку, наслідком чого є дизартрія. Патогенез та клініко-фізіологічні аспекти дизартрії.
23. Розкрити структуру мовленнєвого дефекту при дизартрії.
24. Описати клінічні симптоми дизартрії.
25. Розкрити загальне недорозвинення мовлення як порушення мовленнєвого розвитку (визначення, етіологія).
26. Розмежувати поняття: недорозвинення мовлення та затримка мовленнєвого розвитку.
27. Дати клініко-педагогічну класифікацію порушень мовленнєвого розвитку.
28. Дати психолого-педагогічну класифікацію порушень мовленнєвого розвитку.
29. Розкрити механізми формування фонологічної сторони мовлення в онтогенезі.
30. Розкрити механізми формування лексичної сторони мовлення в онтогенезі.
31. Розкрити механізми формування граматичної сторони мовлення в онтогенезі.
32. Розкрити специфічні та загальнофункціональні механізми мовлення та їх порушення у дітей із ЗНМ.
33. Розкрити теорію загального недорозвитку мовлення в працях Р.С. Левіної.
34. Дати характеристику першому рівню ЗНМ.
35. Дати характеристику другому рівню ЗНМ.
36. Дати характеристику третьому рівню ЗНМ.
37. Дати порівняльну характеристику стану фонологічної сторони мовлення у дітей із I-IV рівнями ЗНМ.
38. Дати порівняльну характеристику стану лексичної сторони мовлення у дітей із I-IV рівнями ЗНМ.
39. Дати порівняльну характеристику стану граматичної сторони мовлення у дітей із I-IV рівнями ЗНМ.
40. Дати порівняльну характеристику стану зв'язного мовлення у дітей із I-IV рівнями ЗНМ.
41. Дати характеристику четвертому рівню ЗНМ.
42. Дати характеристику формам дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження).
43. Дати характеристику формам дизартрії в залежності від провідного синдрому.
44. Дати характеристику формам дизартрії в залежності від ступені тяжкості дизартрії.
45. Розкрити програму корекції псевдобульбарної дизартрії.
46. Розкрити програму корекції бульбарної дизартрії.
47. Розкрити програму корекції кіркової дизартрії.
48. Розкрити програму корекції мозочкової дизартрії.
49. Розкрити програму корекції підкіркової дизартрії.
50. Розкрити програму корекції стертої форми дизартрії.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Волкова Л.С. Логопедия. – М.: Просвещение, 1989. – 527 с.
2. Логопедія. Підручник / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.
3. Хватцев, М. Е. Логопедия : кн.для препод.и студ. высш.пед. учеб. заведений: в 2-х кн. Кн.1 / М. Е. Хватцев ; под ред. Р. И. Лалаевой, С. Н. Шаховской. – М. : ВЛАДОС, 2010. – 272 с.
4. Хватцев, М. Е. Логопедия : кн.для препод.и студ. высш.пед. учеб. заведений: в 2-х кн. Кн.2 / М. Е. Хватцев ; под ред. Р. И. Лалаевой, С. Н. Шаховской. – М. : ВЛАДОС, 2010. – 293 с.
5. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.: іл.
6. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : Навчальний посібн. – К., 2009. – 244 с.
7. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.

ДОДАТКОВА:

1. Архипова Е.Ф. Коррекционная работа с детьми с церебральным параличом (доречевой период) / Евгения Федоровна Архипова. – М.: Просвещение, 1989. – 81 с.
2. Беккер К.П., Совак М. Логопедия. – М.: Медицина, 1981. – 288 с.
3. Вансовская Л.И. Логопедическая работа при открытой ринолалии после уранопластики. – М.: Медицина, 1990. – 448 с.
4. Вильсон Д.Е. Нарушение голоса у детей. – М.: Медицина, 1990. – 448 с.
5. Винокур А.С. Подолання мовного недорозвинення у дітей молодшого шкільного віку. – К.: Радянська школа, 1977. – 141 с.
6. Волкова Г.А. Методика психолого-логопедического обследования детей с нарушениями речи. Вопросы дифференциальной диагностики / Г.А. Волкова. – СПб.: Детство-Пресс, 2003. – 144 с.
7. Воробьева В.К. Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи: учеб. пособие / В.К. Воробьева. – М.: АСТ: Астрель : Транзиткнига, 2006. – 158 с.
8. Гвоздев А.Н. Вопросы изучения детской речи / А.Н. Гвоздев. - М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. – Т.1. – 472 с.
9. Глухов В.П. Основы психолингвистики: учеб. пособие для студентов педвузов. – М.: АСТ: Астрель, 2005. – 351, [1]с. – (Высшая школа).
10. Глухов В.П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим речевым недоразвитием. – М.: АРКТИ, 2002. – 144 с.
11. Диагностика нарушений речи у детей и организация логопедической работы в условиях дошкольного образовательного учреждения: сб. методических рекомендаций. – СПб.: Детство-Пресс, 2001. – 240 с.
12. Данилова Л.А. Методы коррекции речевого и психического развития у детей с церебральным параличом. – М.: Медицина, 1977. – 93 с.
13. Дубровіна Є.А. Методики до- та післяопераційного логопедичного навчання дітей із вродженими незрощеннями піднебіння // Дефектологія. – 1999. – № 2. – С. 34-42.
14. Дубова М. Д. «Врожденные расщелины неба». – М.: Просвещение, 1960. – С. 35-46.
15. Ермакова И.И. Коррекция речи и голоса у детей и подростков: Кн. для логопеда / И.И. Ермакова. – М.: Просвещение, 1996. – 143с.
16. Ермакова И.И. Коррекция речи при ринолалии у детей и подростков: Кн. для логопеда / Под ред. С.Л. Тантаповой. – М.: Просвещение, 1984. – 143 с.

17. Жукова Н.С., Мастюкова Е.М., Филичева Т.Б. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. – М.: Просвещение, 1990. – 238 с.
18. Жукова Н.С. Логопедия. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников: Кн. для логопеда / Н.С. Жукова, Е.М. Мастюкова, Т.Б. Филичева. – Екатеринбург: Изд-во АРД ЛТД, 1998. – 320 с.
19. Ипполитова А.Г. Открытая ринолалия. – М.: Просвещение, 1983. – 93с.
20. Логопсихологія : навч. посіб. / С.Ю. Конопляста, Т.В. Сак ; за ред. М.К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 293 с.
21. Лопатина Л.В. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста с минимальными дизартрическими расстройствами / Л.В. Лопатина. – СПб.: Союз, 2004. – 192 с.
22. Лурия А.Р. Язык и сознание/ Под ред. Е.Д.Хомской. – М.: Изд-во Московского университета, 1979. – 320с.
23. Львов М.Р. Основы теории речи: уч. пособие / М.Р. Львов. – М.: Академия, 2002. – 248 с.
24. Мартынова Р.И. О психолого-педагогических особенностях детей-дислаликов и дизартриков // Очерки патологии речи и голоса / Под ред. С.С. Ляпидевского. – М, 1967. – С. 98-110.
25. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). – 1-видання. – К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. – 288 с.
26. Нейман Л.В., Богомольский М.Р. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи/ Под ред. В.И. Селивёрстова. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 224 с.
27. Овчиннікова Т.С., Федорович Л.О. Музыка, ритм і співи в логопедичній роботі. Методичний посібник для логопедів, учителів, вихователів і музикальних керівників загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів / За наук. ред. Л.О. Федорович – Кременчук : Християнська Зоря, 2009. – 88 с.
28. Орлова О.С. Нарушения голоса у детей: учебно-методическое пособие/ О.С. Орлова. – М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2005. – 125 с.
29. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. Учебно-методическое пособие / Под общ. ред. Т.В. Волосовец. – М.: В.Секачев, 2007. – 224 с.
30. Федорович Л.О., Пищалка Я.О. Конспекти логоритмічних занять із дітьми дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС»ЛТД, 2009. – 288 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. <http://logoclub.com.ua>

Логопедичний сайт, де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи.

2. <http://www.logopedia.com.ua>

Український логопедичний сайт для батьків, які піклуються про мовленнєвий розвиток дитини, та для логопедів.

3. <http://www.boltun-spb.ru>

Логопедичний сайт "Болтунішка".

4. <http://azbukalogopeda.ucoz.ru>

Азбука логопеда.

5. <http://logopedia.com>

Сайт "Логопед".

6. <http://www.logoped.ru>

Сайт "Логопед.ru".

7. <http://logopedija.at.ua>

«Логопедична новинка» Любові Чулак. Пропонується різний матеріал для логопедів, дефектологів, батьків. Файли доступні для безкоштовного завантаження для зареєстрованих користувачів! Реєстрація безкоштовна.

8. <http://logopedu.com.ua>

Клуб професійних логопедів. Клуб професійних логопедів – це сайт, призначений для ознайомлення логопедів, дефектологів та просто небайдужих батьків з методикою подолання мовленнєвих дефектів у дітей. Матеріали запропоновані українською мовою для шкіл та ДНЗ.

9. <http://innagidkih.ucoz.com>

Персональний сайт вчителя-логопеда Інни Жидких. Сайт для тих, кого цікавить логопедія.

10. <http://forchel.ru>

Інформація для педагогів ДНЗ. Файли доступні для безкоштовного завантаження для зареєстрованих користувачів! Реєстрація безкоштовна.

11. <http://govorishka.ucoz.ru>

Говорливий ручеек. На сайті педагоги і вчителі-логопеди можуть скористатися досвідом роботи логопеда Грецькій Тетяни, поділитися своєю думкою, відкрити для себе корисні посилання. Батьки знайдуть матеріали з розвитку мовлення, профілактиці порушень мовленнєвого розвитку та елементи корекційної роботи для дітей дошкільного віку з мовленнєвими недоліками.

12. <http://logopedochka.blogspot.com>

Логопедочка. Для люблячих батьків, дбайливих і творчих педагогів, які співпрацюють у ефективному вирішенні питань корекції і профілактики недоліків мовлення в дітей дошкільного віку з вадами.

13. <http://logopunkt.ru>

Логопункт. Сайт призначений для логопедів, дефектологів, а також батьків. Представлені описи мовленнєвих вад і деяких способів їх корекції, матеріали про сучасні методи корекції мовлення, статті та публікації з питань логопедії. Пропонується комп'ютерна логопедична програма "Ігри для Тигри".

14. <http://logopedi.narod.ru>

Практична логопедія – сайт містить статті, методичні рекомендації, методичні розробки, сценарії логопедичних занять та ін. Огляди новинок методичної літератури. Відомості про мовленнєві вади та їх корекцію для батьків.

15. <http://logoburg.com>

Логобург. На сайті представлено значну кількість матеріалів для батьків дітей з різними

порушеннями мовленнєвого розвитку.

16. <http://defectolog.by>

Дефектолог. Портал призначений для широкого кола користувачів – вчителів-дефектологів, вихователів, вчителів-логопедів, адміністрації установ освіти, батьків учнів. На сайті Ви зможете познайомитися з нормативними документами, правовим забезпеченням навчального процесу, різними навчальними програмами, діагностичними матеріалами, спеціальною літературою, а також з новинами в системі професійної освіти в Республіці Білорусь.

17. <http://logopedia.by>

Логопедія. На сторінках сайту Logopedia.by висвітлено актуальні питання сучасної логопедії і дефектології в цілому. Тут ви знайдете відповіді на найбільш хвилюючі Вас питання. Сайт розкриває питання дитячої логопедії. Даний сайт може бути корисний для батьків дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, для логопедів і вчителів-дефектологів, а також для студентів.

18. <http://abetka-logopedka.org>

Світ дитини – україномовний сайт Юлії Турчиної. Пропонується різний матеріал для логопедів, дефектологів, батьків.

19. <http://logozon.net>

Професійна серія логопедичних інструментів. Постановочні логопедичні зонди за методиками Ф.А. Рау, Л.С. Волкової, масажні зонди, логостимулони, роторозширювачі. Виготовлені з високоякісних матеріалів, відповідають санітарно-гігієнічним вимогам.

20. <http://logoped.in.ua>

Матеріали з діагностики та корекції вад мовлення, статті для батьків, описи дидактичних ігор.

21. <http://logopedmaster.ru>

Навчальний центр "Логопед Майстер" (м. Москва). Сайт навчального центру, який проводить курси підвищення кваліфікації для логопедів і дефектологів, в тому числі дистанційні. На сайті є електронна бібліотека, можливість задати питання консультанту.

22. http://logopedija.at.ua/load/didaktichni_igri/2

Каталог логодидактичних ігор.

23. <http://www.abetka-logopedka.org/logopedskarb.htm>

Логопедична скарбничка

24. <http://korektolog.com/index.php/robotazvukmnu/86-rob-zvukstat>

Робота зі звуками. Логопедичні відео-ігри.